

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
NEMZETKÖZI
GAZDASÁGFEJLESZTÉS ÉS
KÜLPOLITIKA**

Időszak:

2013. március

Dátum:

2013. április 17.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖMÉNYIPARI TANULMÁNYI ÉS TUDÁSMENEDZSERI KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló.....	1
Németország: A Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara magyar gazdasági helyzetet értékelő felmérése.....	3
Visegrádi négyek gazdasági kihívásai.....	4
Szlovákia.....	4
Lengyelország.....	5
Csehország	6
Az új generációs befektetési politikák: fókuszban a fenntartható fejlődés	13
Az FDI statisztikák alakulása 2012-ben hazánkban	7
Kína monitor	18

Vezetői összefoglaló

A március havi nemzetközi gazdaságfejlesztés monitoring egy általános helyzetképet kíván adni a régiós kihívásokról, valamint arról, hogy a legnagyobb gazdasági partnere Magyarországnak hogyan látja az ország aktuális gazdasági helyzetét és jövőjét.

A német, befektetéseinek célországot kereső cégek egyik legmeghatározóbb orientálódási pontja a Német Ipari és Kereskedelmi Kamara országjelentése. A Magyarországról nemrég megjelent felmérés bemutatja, hogy bár javuló tendenciákat mutat fel az országban már jelen lévő cégek vezetőinek véleménye a magyar gazdasági klímáról, még mindig rossz a megítélése a magyar gazdasági környezetnek. Bár az itt befektetők háromnegyede, ha dönthetne, újra az országban terjeszkedne, alacsony azoknak az aránya, akik további tőkét szeretnének az országba investálni.

A kelet-közép-európai régiós országok, azon belül a Visegrádi Négyek, kapcsán a márciusi monitoring a lengyel, cseh és szlovák aktuális gazdasági kihívásokat és kilátásokat hasonlítja össze a magyar helyzettel. Kiderül, hogy mind a négy országban probléma a munkanélküliség, bár a lengyel és szlovák ráta kiemelkedően rossz helyzetre utal. A gazdasági növekedés kapcsán megfigyelhető, hogy a két ország ahol még pozitív tartományban van a GDP arányos növekedés – Lengyelország és Szlovákia – ott egyre csökken ez az arány, míg a magyar és cseh gazdaság 2013-ban legnagyobb valószínűség szerint stagnálás-közeli állapotban lesz, nem csak hazai, de nemzetközi prognózisok szerint is.

A 2012-es konjunktúráról alkotott képünket némileg árnyalják a nemrégiben nyilvánosságra hozott, a tavalyi évre vonatkozó közvetlen tőkebefektetésekkel kapcsolatos statisztikák. Mind a magyarok külföldi tartós befektetései, mind pedig a külföldiek hazai működőtőke befektetései emelkedtek 2011-hez képest, amihez elsősorban a negyedik negyedév járul hozzá. Ez ahhoz mérten számít jó teljesítménynek, hogy általában a recesszióval sújtott években az FDI áramlása is visszaesik. Az állományi adatokat megvizsgálva azonban 2011 után tavaly is nőtt a volumen. Szektorok szintjén a 2012. év nyertese a szolgáltató szektoron belül a pénzügyi biztosítási tevékenység és a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység ágazatok. Jelentős tőke kivonás mutatkozott ugyanakkor a válság által leginkább érintett feldolgozóiparban, továbbá a különadókkal terhelt távközlési és energia ágazatokban. Az általunk vizsgált adatok ugyanakkor nem veszik figyelembe az átfolyó tőke hatását, ami torzítja a statisztikákat, így a fenti következtetéseket fenntartásokkal kell kezelni.

Napjainkban vált jellemzővé az „új generációs” befektetési politika, melynek lényege, hogy a külföldi működőtőkét a kormányzatok nem pusztán a gazdasági növekedés forrásának tekintik. A felelős beruházási politika a fenntartható fejlődésre, azaz a hosszú távú társadalmi és környezetvédelmi célokra is kiemelt figyelmet fordít a működőtőke beáramlásának

szabályozása és ösztönzése során. A fenntartható fejlődés és az FDI összekapcsolása számos csatornán keresztül erősítheti egymást, így az ilyen jellegű szabályozás kívánatos. A beruházások ösztönzésének oldaláról a leggyakoribb példa a környezetterhelést csökkentő инвестициók előtérbe helyezése. A célok és a hatások meghatározásakor azonban szükség van a megfelelő indikátorrendszer kidolgozására, amely szintén jól mutathatja a befektetés-politika fenntarthatóság iránti elköteleződését. Jelenleg Magyarországon nem tapasztalható érdemi elmozdulás az „új generációs” politika irányába, amelynek véleményünk szerint egyik kiemelt célpontja lehetne a megújuló energia szektora.

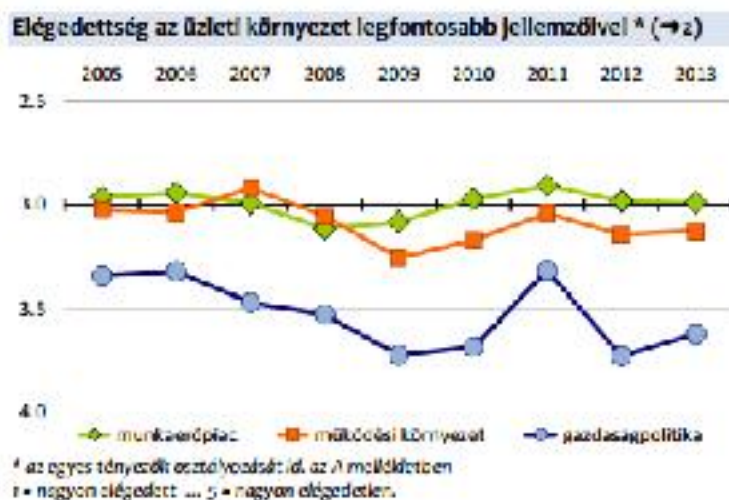
A Kína monitoring központi témája a márciusi hatalomátadás volt, ami hosszas, hónapokon át tartó állomások után most zárult le véglegesen. A monitoring megvizsgálja az új elnök szerepfelfogását, valamint a minisztériumi struktúra átalakulását, a legnagyobb kihívásokat valamint a régi miniszterelnök kudarcait.

Németország: A Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara magyar gazdasági helyzetet értékelő felmérése

A márciusi monitoring Németország kapcsán nem a német helyzetet, hanem a Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara Magyarországról kiadott jelentését mutatja be. A jelentés német befektetők számára készült, leírja a magyar gazdasági kilátásokat, valamint az elkövetkező évre prognosztizált gazdasági klímát.¹ A tanulmányban magyarországi német és más külföldi befektetők véleményét foglalják össze.

A tanulmány azt mutatja, hogy az itt befektetők szerint a magyar gazdasági aktivitás 2013-ban is gyenge marad, több mint felük rossznak ítéli Magyarország aktuális helyzetét, továbbá minden harmadik cég 2013-ra is saját helyzete romlását prognosztizálja.

A cégek 24 százaléka akar csak többet beruházni 2013-ban, mint a tavalyi évben, míg 29 százaléka ki akar vonni forrásokat. Leginkább a feldolgozóiparban nagy a befektetői hajlandóság (36%), a legpesszimistábban pedig az építőiparban állnak a tőkeberuházás helyzetéhez, 50 százalék tervezi, hogy kevesebbet fektet be idén, mint tavaly.

Az üzleti környezet legfontosabb jellemzőivel kapcsolatban javult valamelyest a befektetők megítélése a tavalyi évhez képest. Míg a gazdaságpolitika megítélése sokat javult 2011-ben, nagyot esett vissza 2012-re, míg újra javulásnak indult 2013-ra. Látszik, hogy a munkaerő-piaci feltételekkel sokkal elégedettebbek a

német cégek, míg a működési, adminisztrációs környezet is enyhén javult az elmúlt időben. Míg azonban láthatjuk, hogy a tendenciák javulnak, úgy figyelembe kell venni a megnevezett értékeket is. Egy 1-5-ig terjedő skálán, ahol az 5-ös érték a nagyon elégedetlen kategóriát jelenti Magyarország gazdaságpolitikai megítélése az országon belül tartózkodó és működő cégek megközelítette a 4-es értéket, most átlagban 3,6 körüli értéket mutat.

¹[http://www.ahkungarn.hu/fileadmin/ahk_ungarn/Dokumente/Bereich CC/Publikationen/Konjunktur/2013/Konjunktura_2013_hu_final.pdf](http://www.ahkungarn.hu/fileadmin/ahk_ungarn/Dokumente/Bereich_CC/Publikationen/Konjunktur/2013/Konjunktura_2013_hu_final.pdf), 2013. április 15.

Pozitívum, hogy a német és külföldi beruházók ennek ellenére elkötelezettek az ország mellett, 73 százalékuk ma újra Magyarországot választaná beruházási célpontnak. Ez, bár nem rossz arány eléggé elmarad az eddigi 79 százalékos csúcsponttól, amit 1998 óta mértek.

Visegrádi négyek gazdasági kihívásai

Szlovákia

A Szlovák Nemzeti Bank márciusban 1,3-ról 0,7 százalékos GDP arányos gazdasági növekedésre csökkentette prognózisát a 2013-as évvel kapcsolatban, amit a hazai és külföldi kereslet csökkenésével indokoltak.² A 2014-es becslések terén 3,3 százalékról 2,8-ra csökkentették az előrejelzéseket. Az exportorientált szlovák gazdaságnak több megrendelésre van szüksége az euró-zónából annak érdekében, hogy tartani tudja a kitűzött 3 százalékos államháztartási hiánycélt, szakértők szerint ennek érdekében a kormány megszorító intézkedéseket is meghirdethet. Az Európai Bizottság február végi prognózisában 1,1 százalékos növekedést jósolt az országnak, annak ellenére, hogy novemberben még ezt az értéket 2 százalékosra jelezte elő.³ A szlovákok azon kevés ország közé tartoznak a régióban, akik az Európai Bizottság szerint elkerülhetik 2013-ban a recessziót. A Bizottság szerint a kormánynak – bár nagyon elkötelezett a 3 százalékos hiány betartása mellett – nem fog megvalósulni az elképzelése, a hiányt 3,3 százalékosra prognosztizálják. Az államadósság véleményük szerint növekedni fog, és év végére akár elérheti a GDP 57 százalékát is. Gazdasági szakértők szerint a legnagyobb kockázattal a szlovák gazdaság élénkítésére szolgáló pénzügyi konszolidációs eszközök bevezetése járna, főleg abban az esetben, ha az exportőrök versenyképességét, valamint a szlovák befektetési klíma vonzóságát veszélyeztetnék.

Egyértelmű negatív tendencia, hogy a szlovák gazdaság 2012-es negyedéves adatait vizsgálva az figyelhető meg, hogy az első negyedévben 2,9-el, a másodikban 2,6-al, a harmadikban 2,1-el, míg az utolsóban csupán 0,7 százalékkal nőtt a gazdaság mérete.⁴ Az év eleji növekedést még a gépjárműipari kibocsátás növekedése generálta, a megrendelések számának visszaesésének köszönhetően év végére csökkent a növekedés, és ez a trend figyelhető meg az idei évben is. A 2012-es Q4 adatai pontosabban megvizsgálva látszik, hogy az export járult hozzá 1,7 százalékos mértékben a növekedéshez, míg a belső kereslet 1,1 százalékkal csökkent.

A szlovák gazdaság annak köszönhetően tudta elkerülni a gazdasági recessziót 2012-ben, hogy ipari termelése erősen koncentrált. A szállítási járművek, számítástechnikai,

² <http://www.thedaily.sk/central-bank-cuts-2013-growth-outlook-to-0-7/>, 2013. április 15.

³ http://spectator.sme.sk/articles/view/49267/3/ec_slovakia_will_just_avoid_recession_in2013.html, 2013. április 15.

⁴ http://spectator.sme.sk/articles/view/49328/3/economy_stutters_as_eu_endures_recession.html, 2013. április 15.

elektronikai és optikai tartozékok előállítására a szlovák ipari eladások egyharmadát tették ki, míg a fémalapanyagok és fémfeldolgozási termékekkel együtt több mint a felét teszik ki az exportnak.

Szakértők abban reménykednek, hogy a német gazdasági revitalizáció majd a szlovák gazdasági növekedésre is jótékony hatással lehet. A szlovák kormánynak a legkomolyabb kihívást a munkanélküliségi ráta magas aránya és további növekedése jelenti. Januárban 14,8 százalékkal 2004 óta nem mért csúcsot döntött,⁵ február végére ez az arány visszament 14,71 százalékra.⁶ Ennek kezelésére a Foglalkoztatási Minisztérium újabb a foglalkoztatás növekedését előirányzó programot hirdetett meg. Már novemberben 70 millió eurót fektettek fiatal munkanélküliek munkába állását támogató programokba, március végén 15 millió eurót csoportosítottak félre 4000-5000 fogyatékkal élő munkanélküli munkába állására.⁷

Lengyelország

A Lengyel Központi Bank szerint 2013-ban 1,3 százalékosra csökken a gazdasági növekedés országukban a tavalyi 2 százalék után,⁸ 2014-ben ez az arány 2,6, míg 2015-ben 3,1 százalékos lehet.⁹ Novemberben még 1,5 százalékos ideai növekedést jósolt a bank. A romló előrejelzéseket a munkanélküliségi ráta magas aránya javára lehet írni, az egyre növekvő munkanélküliek számával a belső fogyasztás is számottevően csökken. Az elkövetkező két évre prognosztizált növekedés a belső kereslet növekedésének lesz köszönhető – mondják szakértők – a 2013-as stagnálás után ugyanis 2014-re 2,2 százalékkal, míg 3,3 százalékkal fog előreláthatólag nőni ez az érték. A befektetések is növekedni fognak az előrejelzések szerint, először a vállalati szektorban, majd a lakásépítések valamint az állami befektetések területén.

Jacek Rostowski pénzügyminiszter véleménye szerint már fél éve lassul a lengyel gazdaság. Kritikus volt ezért a Jegybank Tanácsával szemben, akik csak 4 hónap után döntöttek úgy, hogy csökkentik az alapkamatot egy fél százalékkal.¹⁰ Áprilisi ülésén már nem csökkentették a kamatlábat tovább.¹¹ A pénzügyminiszter ezt a lépést is kritizálta, egyre nőnek a feszültségek Rostowski és az intézmény között.

A munkanélküliség problémája nem csak makrogazdasági szinten, hanem társadalmi szinten is komoly problémát jelent az ország számára.¹² Februárban 0,2 százalékkal újra nőtt a

⁵ <http://www.thedaily.sk/unemployment-tops-14-8-in-january-2013/>, 2013. április 15.

⁶ <http://www.thedaily.sk/unemployment-drops-slightly-to-14-71-in-february/>, 2013. április 15.

⁷ http://spectator.sme.sk/articles/view/49494/3/new_project_for_the_unemployed.html, 2013. április 16.

⁸ http://www.newspolandexpress.pl/polish_news_story-5205-gdp_down_on_2011.php, 2013. április 16.

⁹ <http://www.warsawvoice.pl/WVpage/pages/article.php/24005/news>, 2013. április 16.

¹⁰ <http://www.thenews.pl/1/12/Artykul/129598,Better-late-than-never-says-finance-minister-after-rate-cut>, 2013. április 16.

¹¹ <http://www.warsawvoice.pl/WVpage/pages/article.php/24296/news>, 2013. április 16.

¹² ¹² <http://www.thenews.pl/1/12/Artykul/131858,Poles-doomladen-about-labour-market>, 2013. április 16.

munkanélküliségi ráta, 14,4 százalékos értéket mértek akkor, ami egy százalékos növekedést jelent az előző éves értékhez képest.¹³ A lengyel állampolgárok a helyzetük rosszabbodását prognosztizálják, komoly feszültséget generál, hogy nagy százalékuk tart attól, hogy veszélyben van munkában maradása.

Közzvélemény-kutatások szerint a lengyelek kétharmada ellenzi az euró-zónához történő csatlakozást, ami nem meglepő, hiszen a kormány eddig nem mutatott elkötelezettséget a közös valuta mellett.¹⁴ Most, hogy Donald Tusk miniszterelnök kijelentette: népszavazást kezdeményez az euró-zónához történő csatlakozásról, amennyiben az ellenzéki pártok biztosítják, hogy megszavazzák az alkotmánymódosítást, komoly kihívás elé állítva a kormányt, hogy meggyőzze a nagy többségében szkeptikus lengyel állampolgárokat.¹⁵

Csehország

Csehország gazdasági növekedését kevésbé befolyásolja majd az euró-zóna válsága, állítják a cseh szakértők. Egyes német makroökonómiai indikátorok azonban komoly hatással lehetnek az ország teljesítményére. Négy negyedévnyi zsugorodás után azonban úgy tűnik, pozitív tendenciák ismerhetünk fel az idei év első adatai alapján. A tavalyi zsugorodást a csökkenő belső kereslet, azon belül is a háztartási kiadások 3,5 százalékos csökkenése generálta. Az ipari termelés februári adatai szerint az bár 5,7 százalékkal alacsonyabb, mint tavaly év februárjában, mégis az idei év januári értékéhez képest már 1,6 százalékos növekedést mutatott fel.¹⁶

Német befektetők véleménye szerint is csak stagnálni fog a gazdaság, ennek ellenére saját helyzetüket nagyon jónak értékelik. Egy közzvélemény-kutatás szerint a cseh gazdasági környezetet tartják számukra a leginkább megfelelőnek, kétharmaduk kielégítőnek tartja a feltételeket.¹⁷ A cseh pénzügyminiszter ennek ellenére – és annak ellenére, hogy Csehország gazdasága idén valószínűleg ugyanúgy zsugorodni fog, mint tavaly – kijelentette: az ország tartani fogja az államháztartási hiánycélt, sőt akár még jobban is teljesíthet, mint azt előre eltervezték.¹⁸ Az eddig prognosztizált 2,8 helyett akár 2,7 százalékos is lehet ez az arány. Csehországban még sosem volt ilyen hosszú ideig tartó recesszió, ennek köszönhető, hogy a kormány megszorításokat hirdetett meg, míg a jegybank ténylegesen 0-ra csökkentette a jegybanki alapkamat-rátát.

¹³ <http://www.thenews.pl/1/12/Artykul/130836,Official-%E2%80%93-Polands-jobless-rate-rises-again-in-February>, 2013. április 16.

¹⁴ <http://www.thenews.pl/1/12/Artykul/131156,Twointhree-Poles-against-European-single-currency>, 2013. április 16.

¹⁵ <http://www.thenews.pl/1/12/Artykul/131266,PM-Tusk-makes-Uturn-on-euro-referendum>, 2013. április 16.

¹⁶ <http://www.praguepost.com/business/15966-hopes-for-recovery-despite-eurozone-woes.html>, 2013. április 16.

¹⁷ <http://praguemonitor.com/2013/04/11/german-investors-expect-stagnation-czech-economy>, 2013. április 16.

¹⁸ <http://www.bloomberg.com/news/2013-04-12/czech-cabinet-sees-smaller-deficit-as-recession-may-last.html>, 2013. április 16.

A munkanélküliségi rátájuk a régió belül kiemelkedően alacsony, csak 8 százalékos, a kormány ennek ellenére komoly forrásokat allokál ennek az értéknek további csökkentésére. Egy április elején meghirdetett program keretében azok a munkanélküliek, akik önállóan vállalkozást indítanak, és azt két évig üzemeltetni tudják, átlagosan 40 000 és 80 000 korona közötti állami támogatásban részesülhetnek.¹⁹ Ezek mellett számos más ösztönző-mechanizmust is bevezettek a munkanélküliek számának csökkentésére.

A kormány a választások közeledtével módosítani akar számos adózási feltételen. Egyik céljuk, hogy engedélyezzék az eszközök gyorsabb elértéktelenedését, ezzel is ösztönözve a befektetéseket valamint el akarják törölni az osztalékokra kirótt jövedelemadót, egy évvel korábban, mint azt eredetileg tervezték.²⁰

Az FDI statisztikák alakulása 2012-ben hazánkban

A Magyar Nemzeti Bank 2013 márciusában hozta nyilvánosságra a legfrissebb, 2012 IV. negyedévére és a tavalyi év egészére vonatkozó fizetési mérleg statisztikákat, így elemezni tudjuk a külföldi működőtőke áramlásának legfrissebb alakulását hazánkban. Az általunk vizsgált adatsorok a speciális célú vállalatok miatti korrekciót tartalmazzák,²¹ ugyanakkor nem veszik figyelembe az átfolyó tőke hatását, mely a nemzetközi vállalatcsoportokon belül végrehajtott olyan tranzakciókat foglalja magába, melyek torzítják a statisztikát. Előfordulhat ugyanis, hogy a hazai vállalatok tőkét vagy hitelt kapnak a vállalatcsoport egy külföldi tagjától, amit rövid időn belül továbbadnak a vállalatcsoport egy másik tagjának. Ez a tőke nem magyarországi fejlesztéseket, beruházásokat, egyéb tevékenységeket finanszíroz, ezért torzítja a számokat. Az átfolyó tőke jelenségének vizsgálata egy következő jelentésünk tárgyát fogja képezni.

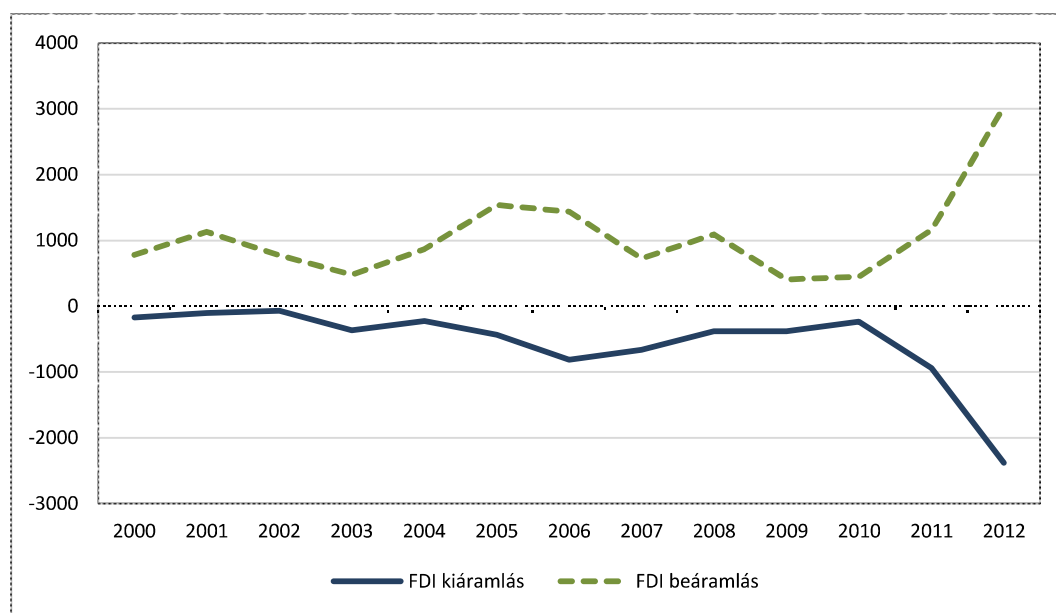
Az FDI kiáramlása, vagyis a magyar befektetők külföldi közvetlentőke-befektetése 2012 IV. negyedévében rendkívül magas volt, hiszen összességében 2,6 milliárd eurót, azaz közel 748 milliárd forintot tett ki. A rendkívül erős negyedik negyedévnek köszönhetően 2012 egészében a magyar rezidensek külföldi befektetése 8,2 milliárd eurónak (2381 milliárd forintnak) megfelelő összegre rúgott.

¹⁹ <http://www.ceskenoviny.cz/news/zpravy/czech-govt-wants-to-encourage-tradespeople-with-subsidies/924350>, 2013. április 16.

²⁰ <http://www.bloomberg.com/news/2013-03-28/czech-cabinet-plans-tax-changes-to-help-growth-hospodarske-says.html>, 2013. április 15.

²¹ Az adatok speciális célú vállalatok (SCV) nélkül értendők. Az MNB megfogalmazása szerint ezek a vállalatok elsősorban pénzügyi források vállalatcsoporton belüli közvetítésében érintettek, közvetítői szerepet játszanak, nem közvetlen célpontjai az FDI-nak. Ez jelentős torzítást hordozna Magyarország esetében, így közgazdasági szempontból az SCV-k nélküli adatok a mérvadóak és az MNB is ezeket az adatokat elemzi.

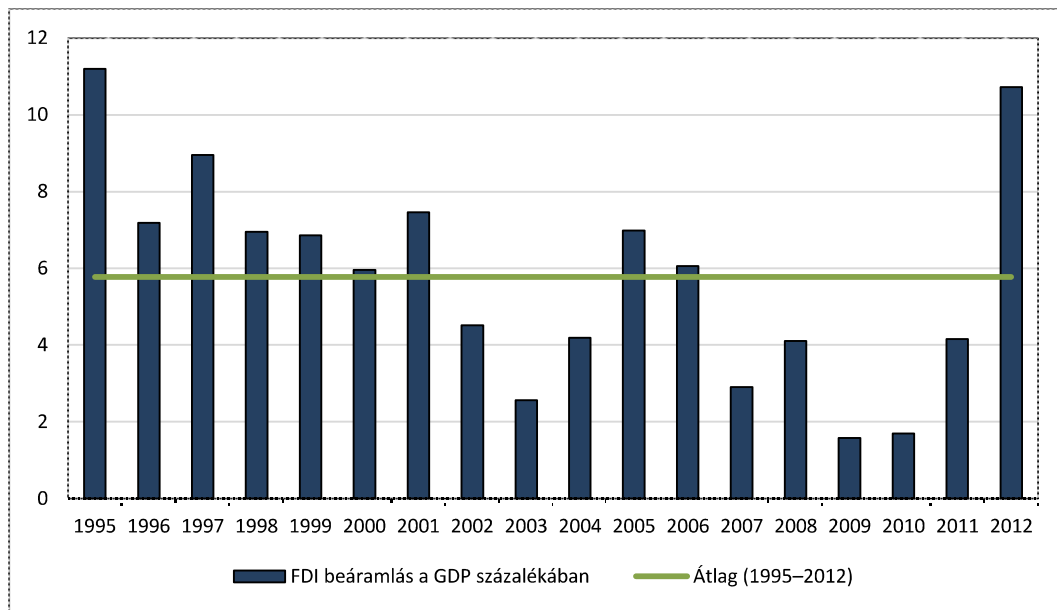
1. ÁBRA: A KÖZVETLEN TŐKEBEFEKTETÉSEK EGYENLEGÉNEK ALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON
(FDI BEÁRAMLÁS) ÉS KÜLFÖLDÖN (FDI KIÁRAMLÁS) MILLIÁRD FORINTBAN

Forrás: MNB

Nem csak a magyarok külföldi befektetése, hanem a külföldiek magyarországi befektetése is nagy volumenű volt a tavalyi év utolsó negyedében. Ennek megfelelően összesen 4 milliárd euró, azaz 1141 milliárd forint értékben érkezett külföldi működőtőke hazánkba. Amennyiben a tavalyi év egészét tekintjük, úgy 10,5 milliárd euró (3032 milliárd forint) közvetlen tőkebefektetés érkezett Magyarországra. Arányaiban tekintve ez a 2012-es folyó áron számolt bruttó hazai termék közel 11 százalékának felel meg, ami historikusan magasnak számít. A tavalyi év rendkívüli teljesítményét jól jelzi, hogy 1995 és 2012 között éves átlagban a GDP csupán 5,8 százalékát kitevő FDI beáramlás volt jellemző Magyarországra. Azonban az átfolyó tőke hatásával még nem számoltunk, ami árnyalhatja ezt a pozitív képet. A rendkívül nehéz gazdasági környezet ellenére tehát 2012-ben is folytatódott a tavaly megkezdett emelkedő tendencia, ami finomítja a hazai teljesítmény gyengeségéről kialakult elemzői képet.

2. ÁBRA: A KÜLFÖLDI MŰKÖDŐTŐKE BEÁRAMLÁSA A GDP ARÁNYÁBAN 1995 ÉS 2012 KÖZÖTT

Forrás: MNB, KSH, Századvég-számítás

Fontos adalék a 2012-es közvetlen működőtőke beáramlásának értékeléséhez, hogy annak 34 százaléka részvény, illetve egyéb részesedés formájában öltött testet, míg 309 milliárd forint (az egyenleg valamivel több, mint 10 százaléka) újrabefektetett jövedelemként került be a pénzügyi mérlegünkbe. Ez a 2011-es évhez képest visszaesésnek nevezhető, hiszen akkor a beérkező külföldi tőke több mint egyharmada (389 milliárd forint) visszaforgatott jövedelem volt. Ez egyben jó indikátora a gazdaság ciklikusságának is, mivel amikor a magyar gazdaság a 2000-es évek elején prosperált, az újrabefektetett jövedelem aránya a nem rezidensek befektetései között átlagosan több mint 60 százalékos arányt képviselt. Ezzel szemben a válság évei alatt, 2008 és 2009-ben negatív értékek szerepeltek a pénzügyi mérlegnek ezen a során.

Az FDI beáramlását az MNB szektoronként és a befektető országa szerint is megbontja, azonban az összesített adatok 2012-re még nem állnak rendelkezésre. Ugyanakkor lehetőségünk van megvizsgálni a nem rezidensek magyarországi, részvény és egyéb tulajdonosi részesedést célzó közvetlentőke befektetéseit. Ezek alapján 2012 egészében az 1035 milliárd forintot kitevő investíciókból közel fele-fele arányban részesült Európa és az amerikai kontinens. Az európai befektetők között érdemi változás nem mutatkozott a korábbi évek tapasztalataihoz képest, így továbbra is az osztrák és a német tőke áramlott Magyarországra a legnagyobb arányban.

Érdekesség ugyanakkor, hogy részvényvásárlást Amerikából a közép-amerikai országok eszközöltek, több mint 460 milliárd forint értékben. Jelentősebb, közel 100 milliárd forintot elérő tőkekivonást a norvég befektetők hajtottak végre a tavalyi évben, valamint

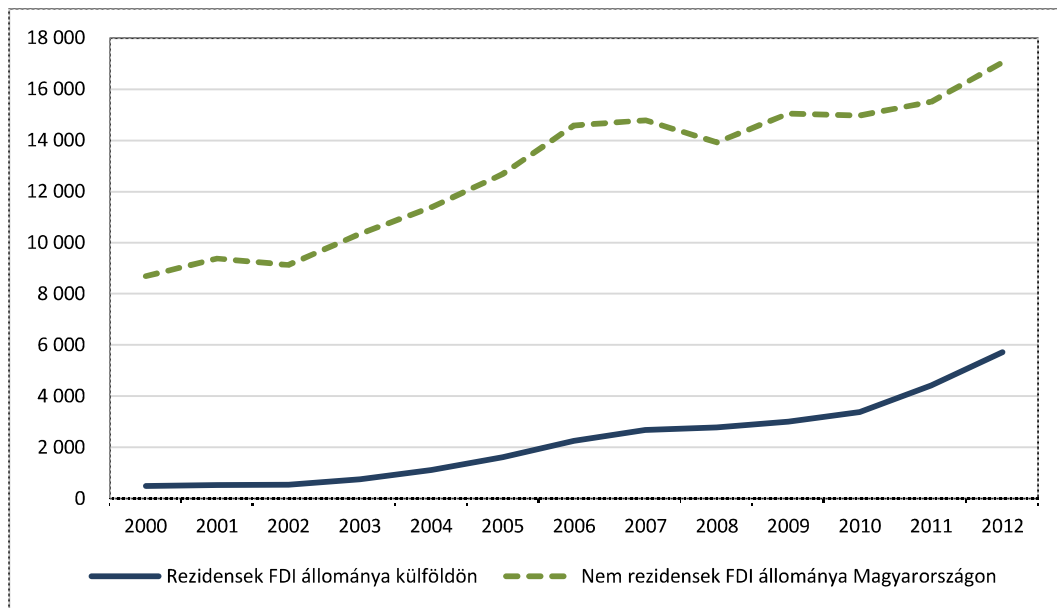
Franciaország esetében a 2000-es években először tavaly volt negatív a működőtőke befektetés egyenlege: összességében 37 milliárd forintnyi francia tőke vándorolt ki az országból részvényeladás révén.

Az ázsiai kontinenst vizsgálva 2012-ben a korábbiakhoz képest átrajzolódott a részvényvásárlások általi tőkeáramlás képe. Míg korábban évről évre a legnagyobb nettó befektetőnek Szingapúr számított, tavaly már Kína vette át a szerepét. Szingapúri tőke 15,5 milliárd forint értékben hagyta el az országot, ám minden idők legnagyobb aktívumát könnyvelhettük el kínai oldalról: összesen közel 20 milliárd forintot kitevő részvényvásárlást hajtottak végre a legnagyobb ázsiai ország befektetői.

Az országbontás szerinti vizsgálat mellett érdemes áttekinteni, hogy ágazatonként hogyan oszlott meg a részvényvásárlás formájában beérkező nem rezidens tőke. 2012 folyamán a részvénybe befektetők között a legnépszerűbb a korábbi évek tendenciájának megfelelően a szolgáltató szektor volt és ezen belül is elsősorban a pénzügyi biztosítási tevékenység (605 milliárd forint) és a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (433 milliárd forint) vonzotta a legtöbb tőkét. Tovább folytatódott ugyanakkor a 2011-ben megkezdődött drasztikus tőke kivonás a feldolgozóiparban, bár jóval kisebb volumenben. A tavalyelőtti évben összesen 3300 milliárd forint (a GDP több mint 10 százalékát) kitevő részvényeladás volt a nem rezidensek részéről a feldolgozóipari vállalatok körében és tavaly további 73,5 milliárd forintnyi tőkét vontak el az ágazatból. A járműgyártás az egymást követő harmadik évben mutatott negatív tőkeáramlást, tavaly közel 100 milliárd forint értékben. A különadókkal sújtott ágazatokban, mint az energiaszektor és a távközlés, rendre 47 és 97,5 milliárd forintot kitevő tőkeáramlást regisztráltak a részvényeladások révén.

A tőkeáramlási adatok mellett értékes információkkal szolgál az állományi adatok vizsgálata, vagyis hogy jelenleg milyen mértékű külföldi működőtőke van jelen Magyarországon és ez hogyan alakult tavaly a korábbi évekhez viszonyítva. A tavalyi év végén reálértéken számítva összesen közel 17 ezer milliárd forint értékű külföldi működőtőke állomány volt Magyarországon, ami az egy évvel korábbihoz képest 10 százalékos volumennövekedést jelent. A 2002-es európai válság, valamint a 2008-as világválság éveiben reálértéken szűkült az év végi állomány. Még 2010 során – a kilábalás évében – is közel 0,5 százalékos zsugorodást regisztráltak, ám ezt követően gyorsuló ütemben emelkedett a reál külföldi működőtőke állománya. A 2012-es gazdasági visszaesés így nem illeszkedik a korábbi trendekbe, miszerint a nemzetközi válsággal sújtott években szűkül az FDI állomány volumene.

3. ÁBRA: A REZIDENSEK ÉS NEM REZIDENSEK FDI ÁLLOMÁNYÁNAK ALAKULÁSA 2000-TŐL NAPJAINKIG (2005-ÖS ÁRAKON SZÁMÍTVA, MILLIÁRD FORINT)

Forrás: MNB, KSH, Századvég-számítás

A rezidensek FDI állománya külföldön reálértéken számítva a 2000-es évek folyamán végig bővülni tudott. A 2007 és 2010 közötti visszafogott, de fokozatosan gyorsuló ütemű reálállomány növekedés trendje az elmúlt két évben megváltozott. 2011-ben és 2012-ben egyaránt közel 30 százalékkal emelkedett a magyar befektetők külföldi érdekltségének állománya 2005-ös áron számítva. Ennek hatására a tavalyi év végén 5720 milliárd forintot kitevő reál FDI állomány volt külföldön.

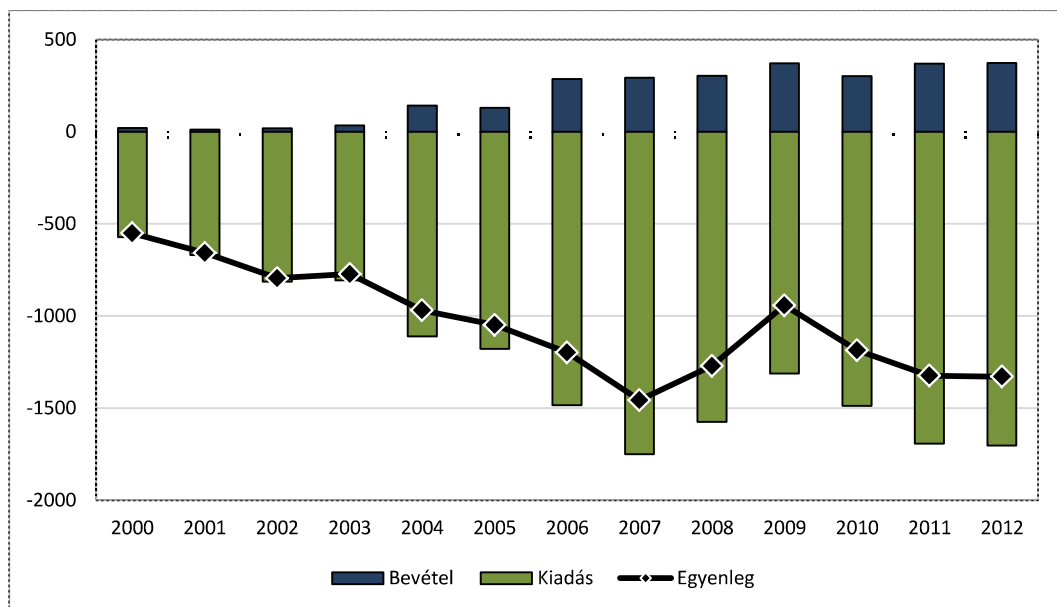
Országokénti és ágazati bontásban 2012-re még nem állnak rendelkezésre adatok, ám a 2011-es statisztikák alapján megállapítható, hogy a folyó áron számított 20330 milliárd forintnyi FDI állomány több mint 80 százaléka európai befektetőkhez köthető, ami megfelel a 2008 óta számított átlagnak. Európán belül a legjelentősebb állománnyal a német, holland és osztrák tulajdonosok rendelkeztek: e három országhoz köthető a 2011 végén regisztrált FDI állomány 60 százaléka. Az Amerikai Egyesült Államok érdekltségi körében az állomány 3,7 százaléka, míg Japán kézen 1,3 százaléka volt tavalyelőtt. A kínai vállalatok tőkeállománya 2011-ben negatív volt, ami a negatív saját tőkének tudható be, ám az áramlási adatokból arra lehet következtetni, hogy a 2012-ben már Kína is a jelentősebb (az FDI állományból 1 százalék feletti részesedéssel bíró) hazai befektetők közé tartozhat.

A külföldi működőtőke állományának 2011-es ágazati bontása szerint a legjelentősebb részarány a szakmai, tudományos és műszaki tevékenység ágában van, ami 2008 óta egyre népszerűbbé vált a külföldi befektetők körében. A tavalyelőtti adatok szerint az FDI állomány 28 százaléka sorolható ebbe az ágazatba. Szintén jelentős külföldi jelenlét tapasztalható a szolgáltató ágak közül a kereskedelem, javítás területén (13 százalék 2011-ben). Az ipar

esetében jelentős veszteségeket okozott a 2011-es év. A feldolgozóiparban 2010 és 2011 között közel 1,8 milliárd forinttal zsugorodott a külföldiek működőtőke állománya, így elvesztette korábbi vezető szerepét is a részarányokat tekintve. A 2011-es statisztikák szerint az összes FDI állomány 15 százaléka található ebben az ágazatban, szemben a 2008-as 28 százalékkal. A válság legnagyobb vesztese tehát egyértelműen a feldolgozóipar volt, amennyiben a külföldi működőtőke jelenlétét tekintjük mércének.

A közvetlen tőkebefektetések után járó jövedelem egyenlege (mely tartalmazza a bevételi és kiadási oldalt egyaránt) 4,6 milliárd eurót, vagyis 1329 milliárd forintot tett ki 2012 egészében. Ez gyakorlatilag megegyezik a 2011-es mutatóval, azaz megállt a 2009 óta tartó növekvő trend. Az egyenleg kibontása során kiderül, hogy közel 1700 milliárd forint jövedelemre tettek szert a külföldiek Magyarországon a tartós befektetéseik révén, míg a hazai szereplők külföldi érdekeltségei ennek csak töredékét ellensúlyozták.

4. ÁBRA: A KÖZVETLEN TŐKEBEFEKTETÉSEK JÖVEDELMEINEK ALAKULÁSA, 2000–2012
(MILLIÁRD FT)

Forrás: MNB

Az MNB statisztikáiból az is kiderül, hogy mind 2011-ben mind 2012-ben a külföldiek a jelentős jövedelmük nagyjából egyötödét visszaforgatták a hazai befektetéseikbe, ami még így is messze elmarad a válság előtti arányoktól, hiszen 2008 előtt jellemzően a tőkebefektetésekből származó jövedelem felét forgatták vissza hazánkban.

Az új generációs befektetési politikák: fókuszban a fenntartható fejlődés

Az elmúlt két évtized során egyre több kormányzat ismerte fel a külföldi működőtőke (FDI) fontosságát. Ugyanakkor egészen a közelmúltig erre az eszközre csupán mint a gazdasági növekedést előmozdító egyik tényezőre tekintettek. Napjaink során azonban megjelent egy egészen másik aspektusa is az ilyen jellegű tőkebefektetéseknek: a fenntartható fejlődés szolgálatába állítani az országba érkező tőkét. Mindez természetesen speciális kihívást jelent és újfajta szemléletet követel a döntéshozóktól. A genfi székhelyű UNCTAD,²² melynek célja a fejlődő országok gazdasági növekedésének elősegítése, összegyűjtötte az FDI és a fenntartható fejlődés közötti kapcsolat megteremtésének legjobb nemzetközi gyakorlatait. Emellett megalkotott egy egységes keretrendszert, az általuk „új generációs” nevezett beruházási politika alapját: a Beruházás-politikai Keretrendszer a Fenntartható Fejlődésért (Investment Policy Framework for Sustainable Development; IPFSD), amely segít abban, hogy hogyan is lehet hasznosítani és a fenntartható fejlődés szolgálatába állítani a külföldi működőtőkét. A következőkben az UNCTAD [2012] tanulmányát alapul véve bemutatjuk az ilyen nemzetközi gazdaságfejlesztési politikák legjobb gyakorlatát.²³

A fenntartható fejlődés – úgymint a környezetvédelem, a társadalmi és gazdasági fejlődés metszete –, valamint a befektetői felelősségvállalás önmagában nem újdonság, azonban az FDI beáramlással kapcsolatos szabályozásnak ez korábban nem képezte elemi részét. Az „új generációs” politikák célja, hogy a fenntartható fejlődést szisztematikus módon integrálják a beruházási kódexekbe és a gyakorlatban is kikényszeríthetővé tegyék az azokkal kapcsolatos követelményeket. A felelős beruházási politika legfőbb ismérve a társadalmi és környezetvédelmi célok beemelése a legmagasabb szintű gazdaságpolitikai célok közé.

A fenti, meglehetősen összetett gazdaságpolitikai kihívás egyik útmutatója az IPFSD, mely tartalmazza a legfontosabb alapelveket és a legjobb gyakorlatot a fenntartható fejlődést is figyelembe vevő befektetési politika megalkotásához. Az UNCTAD által kidolgozott alapkövetelményeket az 1. táblázatban foglaltuk össze.

²² United Nations Conference on Trade and Development; ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferencia

²³ UNCTAD [2012]: World Investment Report 2012: Towards a New Generation of Investment Policies; Chapter IV. Investment Policy Framework for Sustainable Development. *United Nations Conference on Trade and Development*, 2012

1. TÁBLÁZAT: BEFEKTETÉS-POLITIKAI ALAPELVEK A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSHEZ

Alapelv	A legjobb gyakorlat szerinti beruházási politika:
Beruházás a fenntartható fejlődés jegyében	Átfogó célja a beruházások támogatása, az intenzív növekedés és a fenntartható fejlődés szem előtt tartásával.
Koherencia	Illeszkedik az adott ország fejlesztési stratégiájához. Bármely szakterület politikája, amely hatással van a beruházásokra is, törekszik az egységességre.
Állami irányítás és intézményrendszer	Az érintettek bevonásával készül, és megfelelő intézményrendszer áll mögötte, amely felügyeli. Mindez biztosítja az átlátható, hatékony és kiszámítható beruházási környezetet.
Dinamikus döntéshozatal	Nem statikus, meghatározott időközönként felülvizsgálatot igényel, és amennyiben szükséges, módosítani kell.
Jogok és kötelezettségek	Tartalmazza mindazon jogokat és kötelezettségeket úgy a befogadó ország, mint a befektető részéről, amely a közös érdekeket szolgálja.
Reguláció	Minden ország szuverén joga megszabni a külföldi működőtőke belépési és működési feltételeit, figyelembe véve a nemzetközi szerződéseket is, a közjó növelése és a potenciális káros hatások csökkentése érdekében.
Nyitottság	Nyitott, stabil és kiszámítható beruházási környezetet teremt – összhangban az adott ország fejlesztési stratégiájával.
Beruházók védelme	Védi a befektetőket és egyenlő bánásmódot biztosít.
Befektetés-ösztönzés	A befektetések ösztönzését és elősegítését összehangolja a fenntartható fejlődés céljaival. Teszi mindezt úgy, hogy minél kisebb mértékű káros beavatkozás érje a piaci versenyt.
Vállalati felelősség és irányítás	Segíti és ösztönzi a legjobb nemzetközi gyakorlat alkalmazását a vállalatirányítás és a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának tekintetében.
Nemzetközi együttműködés	Figyelembe veszi a nemzetközi közösség érdekeit is, különös tekintettel a legkevésbé fejlett országokra, és kollektív erőfeszítéseket tesz a befektetési protekcionizmus ellen.

Forrás: UNCTAD [2012] 107. o.; Századvég szerkesztése

Gazdaságfejlesztési perspektívából nézve az FDI több mint egyszerű forrás, mivel a gazdasági növekedést számos csatornán keresztül stimulálja: a külföldi működőtőke általában kedvező hatást gyakorol a tőkefelhalmozásra, másrészt jelentősen bővíti a termelékenységet, az általános technológiai szintet. Olyan ismeretek, know-how-k, eljárások, piaci kapcsolatok importálódnak a tőkével együtt, ami a hazai érdekeltségű vállalatokhoz is tovaryúrízik. Maga a beruházás növeli a GDP-t és a hozzáadott értéket, direkt és indirekt módon, és nem utolsósorban hosszú távon bevételt generál az államháztartás számára. A fenntartható fejlődést figyelembe vevő befektetési politika segítheti az ipari diverzifikációt – vagyis, hogy az adott ország gazdasága minél szélesebb bázison nyugodjon.

Fenntarthatósági szempontból azonban az FDI-nak lehetnek negatív hatásai is (környezetkárosítás, a technológia emberi erőforrást kiszorító hatása, emelkedő importigény stb.) azonban a megfelelően kialakított politika ezt minimalizálni képes. A fenntartható

fejlődés és az intenzív növekedés – mely az Európai Unió 2014–2020-as tervezési időszakának egyik legfőbb célja – a beruházások szempontjából gondos ösztönzési és szabályozási egyensúlyt igényel, amelyek a gyakorlatban aligha választhatóak el egymástól.²⁴

Ösztönzési oldalról a leggyakoribb példa a „zöld beruházások” (green investment), vagyis a környezetterhelést csökkentő beruházások előtérbe helyezése. Minderre elsősorban a megújuló energia ágazatában van lehetőség különféle kormányzati segítséggel, úgymint adókedvezmények és piacteremtő intézkedések a kezdeti szakaszban. Ugyanakkor a szabályozói oldalról is jól megfogható a fenntarthatóság kérdésköre, amely elsősorban a különböző beruházást ösztönző kedvezmények megadásának feltételeiben ölthet testet.

A KPMG [2012] egy tanulmányában a világ 96 országa által nyújtott, megújuló energiával kapcsolatba hozható pozitív és negatív ösztönzőket vizsgálta, ebből 23 államét kimerítő részletességgel.²⁵ Ezek a befektetés-politikai intézkedések a fenntartható energia felhasználásának elősegítése mellett támogatják az energiahatékonyság növelését, az okoshálózatok (smart-grid) és bioüzemanyagok elterjedését, a szén-dioxid leválasztás és tárolás fejlesztését. A 2012-ben tapasztalt gazdasági és fiskális problémák megnehezítették az ösztönzők finanszírozását, ugyanakkor a már létező szabályozások (szén-dioxid kvóta, energiabiztonság, az EU 20-20-20 törekvése) továbbra is arra készítetik a kormányzatokat, hogy különös figyelmet fordítsanak ezekre a területekre.²⁶ A vizsgálatok során kialakult legjobb gyakorlatnak számító nemzetközi trendeket három csoportba sorolták: szabályozás, fiskális ösztönzők és állami finanszírozás. Számunkra jelen esetben a befektetési politikához legszorosabban kötődő ösztönzők érdekesek. Ezek közül a legelterjedtebb formák a tőketámogatás, -kedvezmény és -visszatérítés, beruházási és termelési adókedvezmény, egyéb adókedvezmények (forgalmi- és energia-adók, CO₂ adók) és energiatermelést érintő rabattok. Ez utóbbi azonban a legkevésbé elterjedt forma, míg a tőketámogatások és az egyéb adókedvezmények a legtöbbet alkalmazottak. A tanulmány összesített eredményeiből az is kiderül, hogy a fejlődő országok sokkal szűkebb spektrumát alkalmazzák ezeknek az ösztönzőknek, mint a fejlettek. A KPMG [2012] tanulmánya részletesen foglalkozik két régiós országgal, Lengyelországgal és Romániával. Mindkettőben a nap-, szél-, geotermikus-, és vízen energiát támogatják. Az elterjedésüket elsősorban azzal kívánják ösztönözni, hogy az ilyen forrásokból előállított energia jövedékiadó-mentes, ezzel biztosítva piaci előnyt a szereplők részére. Lengyelországban a mezőgazdaságban működő vállalatok számára a megújuló energiához kötődő beruházások egynegyedét visszatéríti az állam. A támogatások és kedvezmények elsősorban az EU strukturális alapjából származnak. Romániában a befektetőknek a gyorsított értékcsökkenési leírás lehetőségét is biztosítják. Emellett a helyi

²⁴ Az intenzív növekedés lényege az erőforrások hatékonyságának növelése, azaz a műszaki haladás által kiváltott növekedés elérése.

²⁵ KPMG [2012]: Taxes and incentives for renewable energy. *KPMG International*, June 2012

²⁶ Az EU ezzel a 2008-ban elfogadott 20-20-20 elnevezésű programjával vállalta, hogy 2020-ig az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását 20 százalékkal csökkenti, az energiaszolgáltatásból a megújuló energiaforrások részarányát 20 százalékra növeli és az energiahatékonyságot 20 százalékkal javítja.

adók alóli mentességet élveznek azon épületek és építési területek, melyek megújuló energiaforrás közelében helyezkednek el.

Magyarországon a jelenleg érvényben lévő befektetési politika érdemben nem tekinthető „új generációs”-nak, ugyanis nem lelhetőek fel benne a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kritériumok. Ehhez bármilyen módon kötődő fiskális ösztönzőket nem tartalmaz a jelenleg érvényben lévő beruházási politika. A szabályozás területén ugyanakkor hazánkban is megtalálható a környező országokban és Európa-szerte gyakran alkalmazott támogatási rendszer: a megújuló forrásból termelt energia kötelező átvételi ára (feed-in tariff), amely magasabb a hagyományos módon termelnél, ez által biztosítva a befektetés gyorsabb megtérülését. A válság óta azonban az átvételi szabályokat folyamatosan szigorították és a támogatási keretet is visszavágták. Az új átvételi rendszer kidolgozása, mely enyhíthetné a problémát, jelentős csúszásban van. Véleményünk szerint azonban rendkívül fontos lenne a fenntartható fejlődés minél hangsúlyosabb szerepe a hazai befektetési politikában. Segíthetne fellendíteni a hazai öko-szektor, a hazai bruttó állóeszköz felhalmozást és ezen keresztül a gazdasági növekedést. Ezen felül az EU 20-20-20 direktíva könnyebb teljesítésében is segítségére lenne az országnak az ilyen jellegű politika alkalmazása. További bevezetési lehetőséget látunk az energiaszektor érintő ágazati különadó esetében: adóalapot csökkentő tételként lehetne elszámolni például a „zöldenergiába” történő инвестиciókat.

A beruházások rövid távú hatásait minden esetben szembe kell állítani a hosszú távú, potenciális gazdasági, társadalmi és környezeti hatásokkal. Ideális esetben a beruházási politika számszerűsíthető célokat tartalmaz mind a befektetés feltételeit, mind a megtérülést illetően. Felmerül a kérdés ugyanakkor, hogy hogyan is mérjük a beruházások bármilyen hatását, sikerességét. Az indikátorok kiválasztása ebből a szempontból kulcsfontosságú. A döntéshozóknak néhány alapvető mutatót célszerű alkalmazni, amik a legközvetlenebb módon fejezik ki az FDI-hoz köthető fejlődési hatásokat: ilyen például a GDP-hez való hozzájárulás, a tőkefelhalmozás, az exporthatás. Emellett a vállalkozások számának alakulása, az általuk létrehozott munkahelyek vagy az adózással kapcsolatos mutatók vizsgálata is számos lehetőséget hordoz. A kiválasztott mutatók közé érdemes olyanokat is választani, melyek tükrözik a fenntartható fejlődés célkitűzését, vagyis hosszabb távú, strukturális munkaerő-piaci, társadalmi, környezeti aspektusokat is lefednek.

Az UNCTAD számos nemzetközi szervezettel együttműködve erre vonatkozóan is kidolgozott egy legjobb gyakorlatot, amely három fő terület esetében ad meg lehetséges indikátorokat, amelyekkel mérhetővé válik a beruházások hatékonysága. Az összesen 12 indikátorcsoportot tartalmazó listát a 2. táblázatban mutatjuk be részletesebben.

A beruházások kezdeti fázisában, a korai hatások vizsgálatakor az egyszerű GDP-hozzájárulás és a munkahely teremtésére vonatkozó mutatók lehetnek relevánsak. Ennél komplexebb és

összetettebb értékelésre adnak lehetőséget a foglalkoztatottság számszerű változása mellett a minőségi változások követése és a technológiai fejlődés alakulásának számbavétele.

2. TÁBLÁZAT: A BEFEKTETÉSI CÉLOK ÉS A BERUHÁZÁSI POLITIKA HATÉKONYSÁGÁNAK LEHETSÉGES INDIKÁTORAI

Terület	Indikátor	Részletezés
Gazdasági hozzáadott érték	Teljes hozzáadott érték	A beruházás által közvetlen és indukált módon létrejött új/addicionális gazdasági bruttó kibocsátás (GDP hozzájárulás).
	Tőkefelhalmozás	Hozzájárulás a bruttó állóeszköz felhalmozáshoz.
	Teljes és nettó export	Exportértékesítés és az importtal korrigált értéke.
	Formális üzleti érdekeltség	A beruházás által létrejött értékláncban résztvevő vállalatok száma. Ez jó proxyja lehet a vállalkozói környezet fejlődésének és a tényleges (adófizető) gazdaság bővülésének.
	Költségvetési bevétel	A beruházásból származó gazdasági tevékenység összesített költségvetési bevétele az adók minden formáját figyelembe véve.
Munkaerőpiac	Foglalkoztatás (fő)	A befektetéssel létrejött munkahelyek száma, beleértve a direkt módon és az indukált, értékláncon keresztül létrejöttet.
	Bérek	A háztartások rendelkezésre álló jövedelmének bővülése összesen, direkt és indukált módon.
	Alkalmazottak végzettségének tipológiája	Létrejött munkahelyek számának az ILO munkaerő-piaci státusz szerinti megoszlása. Ezzel hozzávetőlegesen mérhető a munka minőségének és a technológia színvonalának javulása.
Fenntartható fejlődés	Munkaerő-piaci hatás mutatói	- Nők foglalkoztatottsága (és fizetésük változása), valamint a hátrányos helyzetű csoportok érintettsége - Kompetenciafejlesztés, képzések száma; - Egészségügyi és biztonsági hatás, foglalkozás körében bekövetkezett balesetek
	Társadalmi hatás mutatói	- Szegénységből kiemelkedett családok száma, létminimum feletti bérrel rendelkezők száma - A nyújtott áruk és szolgáltatások bővülése; az alapvető jóságok és szolgáltatások elérhetősége és megfizethetősége
	Környezeti hatás mutatói	- Üvegházhatású gázok kibocsátása, szén-dioxid kvóta alakulása és az abból származó bevételek - Energia- és vízfelhasználás, hatékonyság, veszélyes anyagok keletkezése - Vállalatfejlődés az ökológiai ágazatokban
	Fejlődési hatás mutatói	- Helyi erőforrások fejlődése - Technológia-transzfer

Forrás: UNCTAD [2012] 121. o.; Századvég szerkesztése

A fenntartható fejlődésre vonatkozó indikátorok elsősorban a működőtőke hosszú távú megtérüléséről szolgáltatnak információkat a döntéshozók számára, elsődleges vizsgálatukra is csak a befektetést követő középtávon van lehetőség. A fenti mutatók használata azonban nem csupán utólagos értékeléskor lehet irányadó, hanem már a beruházási politika céljainak

kialakításakor is, tehát az ösztönző-rendszer feltételeit is képezhetik, biztosítva ezzel a fenntartható fejlődésnek megfelelő beruházások megvalósulását.

Kína monitor

Márciusban végleg lezárult a hatalomátadás, Hu Jintao eddigi és az elnöki pozícióban őt követő Xi Jinping között. Március 14-én választotta meg a 2956 delegáltból álló National People's Congress, a Kínai Kommunista Párt évente egyszer ülésező törvényhozó szerve, amelyik ötévente új elnököt választ az ország élére. Egyetlen ellenszavazat érkezett, hárman tartózkodtak a Xi-ről szóló voksolás alkalmával. Ezzel teljesen átvette az ország eddig élen álló politikusától a hatalmat, most már egyszerre áll a párt, a hadsereg (ezt a két pozíciót már négy hónapja tölti be) és az állam élén.²⁷ Elődjéhez képest ezzel gyorsabban vette magához a hatalmat, Hu-nak ugyanis elnökké történő megválasztása után még két évig nem adta át a hadsereg vezetésére feljogosító posztját elődje, Jian Zemin. Xi már pártelnökké válásával egy időben magáénak mondhatta a pozíciót, ezzel is mutatva erős pozícióját.

Az elnök a megválasztása előtti hónapokban elszegényedett partmenti városokat és falukat látogatott, jelezve ezzel a külvilág felé, hogy csökkenteni akarja a felső és alsó rétegek között tátongó életszínvonalbeli szakadékot, gazdasági liberalizáció irányába tendál, teret akar adni az állampolgároknak, hogy kritizálják a kormányt, emellett csökkenteni akarja a korrupció mértékét, ami a népeket talán leginkább nyugtalanító politikai probléma.

Beiktatási beszédében az új elnök a Kína-álmról beszélt, ezzel is jelezve külföld felé, hogy spekulációk ellenére nem a nyugati modellt tekinti példának országa kapcsán. Beszédében elmondta: A Kína-Álom eléréséhez a kínai utat kell járniuk, fel kell éleszteni a kínai szellemiséget és egységesíteni kell a kínai erőket.²⁸ Nem fognak eltérni a *szocializmus kínai jellegzetességeivel* modelljétől, a gazdasági nyitás nem nyugati rendszerek és modellek irányába történő nyitást jelent. Megmaradnak az eddigi alapelvek, a fejlődés mindenekfölött állása. A reformok a közszolgáltatások, az egészségügy, az oktatás területein kiváltképpen sürgetőek, a legnagyobb kihívások az új vezetőség számára a korrupció elleni harc, a környezetvédelmi kérdés, a középjövedelmi-csapda lesznek.

Xi Jinping elképzelései azért nem annyira liberálisak, mint az kifelé tűnhet, leginkább egy felvilágosult diktatúrában gondolkozik, elutasítja a fundamentális politikai reformokat, leginkább egy tisztább, hatékonyabb kormányt kíván felállítani, amelyik közelebb van a néphez. A probléma, hogy a korrupció felszámolásának feltétele a politikai változások, hiszen a személyes autoritáson és párton belüli tanításon nyugvó modell nem tudja feloldani a ma

²⁷ <http://www.nytimes.com/2013/03/15/world/asia/chinas-new-leader-xi-jinping-takes-full-power.html?pagewanted=2&r=0&ref=xijinping>, 2013. március 26.

²⁸ <http://chinaelectionsblog.net/?p=21282>, 2013. március 26.

is létező problémákat. A gond ezzel, hogy a mostani elit a régi rendszeren keresztül jutott társadalmi és pénzügyi pozíciójához, a változások hatással lennének rájuk is, amit pedig mindenképpen el akarnak kerülni. A legnagyobb félelmük, hogy a párt veszít befolyásából. Amíg a Nemzeti Fejlesztési és Reform Bizottság (NDRC) nem veszít hatalmából, addig az életben lévő hatalmi struktúra, és az ahhoz kapcsolódó korrupciós háló sem fog meghatározóan megváltozni. Ennek köszönhető, hogy az elnök megválasztása után bejelentett kormány struktúráját érintő változtatások hatását még nem tudjuk felmérni, egyértelmű azonban, hogy miután a NDRC hatásköreit nem érintette, a fennálló rendszert nem módosította nagymértékben. A bejelentett változások azonban nem az NDRC-t, hanem a minisztériumokat és egyéb kontroll-bizottságok jogköreit érintenék.

A célok közé tartozik, hogy csökkentsék az adminisztrációs beavatkozásokat a piacba valamint szociális kérdésekbe. A minisztériumok számát 27-ről 25-re akarják csökkenteni, továbbá főosztályokat és hivatalokat akarják reorganizálni. A központi kormányzás problémája, hogy egy funkcióért többen felelnek, nagyok a menedzsment-átfedések, alacsony a hatékonyság és a bürokrácia, míg az adminisztrációs felügyelet nem működik jól, ezzel is megkönnyítve a korrupció burjánzását. A javaslat szerint beolvasztják a Vasútügyi Minisztériumot a Közlekedésügyi Minisztériumba, valamint átadnak jogköröket az NDRC-nek. A Vasútügyi Minisztérium komoly konfliktusokat eredményezett, hiszen egyszerre működött szolgáltatóként és saját maga felügyelőjeként is funkcionált. Ezek mellett összevonták az Egészségügyi Minisztériumot a Nemzeti Népegészségügyi és Családtervezési Bizottsággal. Két média-felügyelő szervet vontak össze, így most már csak egy szervezet felügyeli az ország sajtó-, publikációs, rádió-, film- és televíziós szektorát. További változtatások mellett átstrukturálták a Nemzeti Energia Adminisztrációs szervet, annak érdekében, hogy egységesítsék az eljárási és szabályozási rendszert.²⁹

A kormány-átalakítás célja, hogy megtalálják az egyensúlyt a kormány, a piac és a társadalom között, egy hatékony törvényekre épülő végrehajtó hatalmat alakítsanak ki, amelyik a hatalmi ágak elválasztására épül, a munkamegosztást racionalizálják és egyértelműen körülhatárolják a felelősségi területeket. A reformmal a nyilvánosság átláthatóság és hatékonyság iránti igényére kívántak reagálni.³⁰

A reformok bejelentését ösztönző további érv Wen Jiabao miniszterelnöki periódusának értékelése és záróbeszéde volt. Sokáig úgy tűnt beszédet sem akar tartani, de végül mégis meggyőzték – többek között Xi Jinping is – hogy értékelje elmúlt tíz évét. Beszédében elmondta, hogy számos kitűzött célt nem tudott teljesíteni, főleg az emberek életszínvonalának javításában vallott kudarcot. A korrupció komoly probléma Kínában, ezen a területen sem ért el olyan előrelépést Wen, mint amit a közvélemény elvárt volna. A hatalommal való visszaélés, a pénzzel történő hatalomvásárlás, a hivatali szolgálat és a

²⁹ http://europe.chinadaily.com.cn/china/2013-03/10/content_16295132.htm, 2013. március 28.

³⁰ http://europe.chinadaily.com.cn/china/2013-03/10/content_16295155.htm, 2013. március 28.

kereskedelem közötti ütközések továbbra is fennállnak- mondta búcsúbeszédében a miniszterelnök. Hivatali ideje alatt igyekezett gazdasági változásokat implementálni, míg az utolsó egy évét leginkább neve tisztára mosásával töltötte. A New York Times tavalyi év végén cikket publikált családja hivatalban töltött ideje alatt történő meggazdagodásáról, azóta is ezek ellen a hírek ellen harcol Wen. Mostanra kikerült a párt vezetői köréből, főleg annak köszönhetően, hogy több demokratikus elemet akart beépíteni a politikai rendszerbe, a joguralom és az emberi jogok érvényesülését erőltette. A tavalyi év márciusi törvényhozó ülészaka alatt újra célul tűzte ki a változást, drámaibban mint előtte valaha. Egy másik Kulturális Forradalom bekövetkezésére figyelmeztetett, amennyiben nem mennek végbe hamarosan politikai változások.³¹ Li Keqiang-ot nevezte ki az elnök Wen utódjaként.

³¹ <http://www.nytimes.com/2013/03/05/world/asia/china-leader-wen-is-regretful-but-defensive.html?pagewanted=2&ref=xij Jinping>, 2013. március 28.